

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi (EFAD)

Karamanoğlu Mehmetbey University Journal of Literature Faculty

E-ISSN: 2667 – 4424

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/efad>

Tür: Araştırma Makalesi
Kabul Tarihi: 13 Mayıs 2020

Gönderim Tarihi: 30 Nisan 2020
Yayımlanma Tarihi: 12 Haziran 2020

Atıf Künyesi: Aydoğdu, H. (2020). “Yakup Kadri'nin *Hep O Şarkı* Romanında 19. Yüzyıl Osmanlı Sosyo-Kültürel Hayatı ve Kadın”. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 81-90.

YAKUP KADRI'NİN HEP O ŞARKI ROMANINDA 19. YÜZYIL OSMANLI SOSYO-KÜLTÜREL HAYATI VE KADIN

Hamza AYDOĞDU*

Öz

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun *Hep O Şarkı* romanı (1956), Tanzimat ve İstibdat dönemlerini kapsayan; Abdülmecit'in taht yılları, Abdülaziz dönemi, V. Murat dönemi ve II. Abdülhamid döneminin ilk yirmi yılında yaşanan bir aşkı ve bu aşkın sahibi Münire'nin hayatını anlatan bir romandır. Roman; dili, anlatımı ve macerasıyla Yakup Kadri'nin en sevilen romanlarından sayılmaktadır. Yazarın *Kıralık Konak* romanına benzer bir şekilde yine konak hayatını anlattığı fakat bu kez tek bir kadın üzerinden uzun bir dönemi işlediği bir romandır. Romanda, değişen sosyal hayatın bir kadının gözünden okunması söz konusudur. Sebep-sonuç ilişkisinin romanı belirlediği ve bu nedenle realist bir kurgunun hâkim olduğu roman hem dönemin sosyo-kültürel anlayışını hem de kadınların sosyal hayattaki yerlerini göstermesi bakımından önem taşımaktadır. *Hep O Şarkı* romanında görülen bir dönemin ruhudur. Bu çalışmada Yakup Kadri'nin *Hep O Şarkı* romanı, ele aldığı zaman ve mekân unsurları bağlamında bir dönemin sosyo-kültürel anlayışı ve toplumsal hayatta kadının rolü üzerinden incelemeye alınacaktır. Bunun için öncelikle romanın genel özellikleri tanıtılacak, daha sonra romanda önemli unsurlar olarak görülen zaman ve mekân unsurlarının uyumu değerlendirilecek ve kadının işlevi üzerinden de sosyo-kültürel inceleme yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yakup Kadri, *Hep O Şarkı*, Roman, Zaman, Mekân, Toplum.

In The Context of Yakup Kadri's *Hep O Şarkı* Novel 19th Century Ottoman Socio-Cultural Life and Women

Abstract

Yakup Kadri Karaosmanoğlu's latest novel *Hep O Şarkı* (1956) covers Tanzimat and Istibdat periods; The tenth year of Abdülmecit's ascent to the throne, the reign of Abdulaziz, the period of Murat V. and Abdulhamit II. It is a novel about the love of the first twenty years of the reign of Abdulhamid and the life of the owner of this love. He is considered one of the most popular novels of Yakup Kadri with his novel, narration and adventure. The author tells the story of the mansion life in a similar way to the *Kıralık Konak* novel, but this time tells a long period through a single woman. In the novel, changing social life is read from the eyes of a woman. The novel, in which the cause-effect relationship determines the novel and therefore dominates a realistic fiction, is important in terms of showing both the socio-cultural understanding of the period and the place of women in social life. In this study, the socio-cultural understanding of a period and the role of women in social life will be evaluated in the context of the time and space elements of Yakup Kadri's *Hep O Şarkı* novel. For this purpose, firstly, the general characteristics of the novel will be introduced, then the harmony of the elements of time and space seen in the novel will be evaluated and socio-cultural analysis will be made on the function of women.

Keywords: Yakup Kadri, *Hep O Şarkı*, Novel, Time, Space, Society.

* Dr. Milli Eğitim Bakanlığı, Personel Genel Müdürlüğü, Ankara/Türkiye, E-Posta: hmzaydogdu@hotmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0002-7363-7542>.

Giriş

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Kiralık Konak, Yaban, Nur Baba, Bir Sürgün, Sodome ve Gomore, Ankara, Hüküm Gecesi, Panorama ile Hep O Şarkı adlı romanları ele aldığı zamanın ruhunu veren romanlardır. Genel anlamda Yakup Kadri'nin dokuz romanı da kronolojik anlamda Türk toplumunun geçirdiği zihniyete dair değişiklikleri Tanzimat'tan Erken Cumhuriyet yıllarına kadar getiren romanlardır. Her ne kadar bu romanların kendine ait bir iç kurgusu olsa da romanların alt metinlerinde dönemin sosyo-kültürel hayatı, siyasal olayları dile getirilmektedir. Dolayısıyla Yakup Kadri'nin eserlerinde Türk toplumunun tarihsel bir panoraması da sunulmaktadır. Toplumun, bireylerin, ailelerin ve kadının geçirdiği değişim süreçleri romanlarda gözler önüne serilmektedir. Bu romanların ortak bir özelliği ise özellikle Meşrutiyet ve Erken Cumhuriyet dönemlerine yönelik toplumsal kriz dönemlerini anlatmalarındadır (Naci, 2019, s. 61-80). Yakup Kadri'nin dokuz romanından sonuncusu olan Hep O Şarkı (1956) romanı ise bir kadını merkeze alan ve onun gözünden bir dönemin okumasını yapan bir romandır. Ancak Hep O Şarkı romanı daha geri bir zamanı ele alan ve Tanzimat yıllarında geçen bir romandır. Tanzimat dönemindeki krizleri ele almasının yanı sıra dönemin sosyal, kültürel ve siyasal ruhunu da vermesi bakımından önemli bir eserdir.

Roman türü her ne kadar kurgusal bir metin olsa da Yakup Kadri'nin realist sanat anlayışını benimsemesi nedeniyle adı geçen romanlar gerçekçi üsluba sahiptirler. (Moran, 2015, s. 179-183) *Hep O Şarkı* romanı ise realist unsurların en çok görüldüğü romanların başında gelmektedir. Roman kahramanı Münire'nin evde geçen yaşamına paralel olarak dışarıda geçen olaylar karşısındaki izlenimlerini gördüğümüz ve bir kadının anılarını yazması üslubuyla dönem içinde görülen olaylar verilmektedir. Vecihî'nin romanları başta olmak üzere okuduğu romanları gerçek yapmak için yaşayan başkarakter Münire, kendi romanını yazmaya çalışır. "*Hep O Şarkı, kadının edebiyata, yazarlığa bakışının sorgulandığı ve dolayısıyla romantik kadın karakterleri olan, gerçeği anlatmak iddiasında olan Türk romanlarını da eleştiren ironik bir eserdir.*" (Durmuş, 2008, s. 97) *Hep O Şarkı* romanı başkarakter Münire diliyle anlatılmaktadır. Münire, toplum, erkek, aile, roman, tiyatro, aşk gibi konuları kendi döneminin ruhuyla anlatır. Böyle bir dönemin sosyo-kültürel yapısını verir.

Roman, ana karakter olan Münire üzerinden anlatılmaktadır. Padişah Abdülmecid'in mabeyincisi Faik Paşa'nın kızı olan Münire ile saray hizmetlilerinden Hakkı Paşa'nın oğlu Cemil, henüz çocukluktan birbirlerine âşıktırlar. Yan yana bulunan iki ayrı konakta yetişen Münire ve Cemil; iyi yetişmiş, zengin, eğitilmiş, ayrıca Osmanlı edep-erkânı ile büyümüş ailelerden gelmektedirler. Bütün ömrü roman okumakla geçmiş, kendisini tamamen 'hissi romanlara' vermiş bir kadın olan Münire ile biraz uçarı olmakla birlikte nezaketli, eğlenceli, yakışıklı, çevik, terbiyeli ve güzel sesli bir adam olan Cemil, bir türlü kaderleri onları birleştirememiş, hüznü bir aşk yaşamaktadırlar.

Münire ile Cemil birlikte büyümüş ve henüz ilk gençlik yıllarında birbirleriyle aşk da yaşamışlardır. Ancak evlilik çağı gelip de Hakkı Paşa dostu Faik Paşa'dan oğlu Cemil'e Münire'yi isteyince Faik Paşa kızını Cemil'e vermez. Faik Paşa, Cemil'in fazla uçarı, havaî, hayta olduğunu düşünerek Cemil'e güvenmez. Birkaç ay sonra da Münire'yi dönemin Şeyhülislam'ı Nafi Molla'nın oğlu, sonradan Kazasker olacak olan Rüknettın Bey'le şaşalı bir düğünle evlendirir. Önüne gelen her şeyi kabullenen Münire, duruma ses çıkaramaz.

Münire'nin evlendiği Rüknettın Bey ise onun aksine roman okumaktan anlamayan, kadın hislerini umursamayan, Münire'nin tanımıyla hayâsız, yılışık, hoppa biridir (Karaosmanoğlu, 2013, s. 51). Münire, yeni geldiği Nafi Molla Konağı'nı ise hayatın olmadığı bir cehenneme benzetir. İki yıllık bir evlilik hayatından sonra eve gelen bir hizmetçi aracılığıyla Cemil ile tekrar gizlice mektuplaşmaya ve buluşmaya başlarlar. Rüknettın Bey'in ise konaktaki halayıklardan biriyle ilişkisi ortaya çıkar. Bunun üzerine Münire baba evine döner. Cemil'le evlenmesine engel kalmamışken bu defa saray tarafından Cemil, prenseslerden biriyle evlendirilmek istenir. Cemil bu evliliği kabul etmemesi üzerine Cemil'in babası Hakkı Bey, Sivas'a ve sonra Van'a sürülür. Cemil de babasıyla birlikte gitmek zorunda kalmıştır.

Aradan yıllar geçer Münire kırk beş yaşına kadar yalnız ve Cemil'i bekleyerek geçirir. Babası, annesi ölür, evleri yanar. Halası Şahende'de kalmaya başlar. Halası aracılığıyla Bektaşiliğe meyleder. Yıllar sonra Cemil evlenmiş, çocukları olmuş, malını mülkünü yitirmiş, zayıflamış, eski günlerdeki gibi olmadığı

bir halde görüşürler. Münire, Cemil'in bu durumuna hayıflar; onu bu haliyle gördüğüne pişman olur. Artık Cemil ve Münire arasında herhangi bir bağ kalmamıştır. Münire eski güzel günleri düşleyerek, kaderinin ona göstermediği saadeti bekleyerek, yalnız ve kaderine razı olarak yaşamına devam eder.

Münire'nin hayatı üzerinden kurgulanan roman, Münire'nin küçüklüğü, evliliği, orta yaş dönemi, şuanı (45 yaş) ile bir akış sağlar. Henüz çocukken Cemil ile aşklarını, ailesinin mutlu hayatı, daha sonra başkasıyla evlendirilmesi, boşanması, Cemil'in başkasıyla evlenmesi, ailesinin ölümü ve konağın dağılması/yanması, Cemil'i uzun aradan sonra yeniden görmesi ve Cemil'in evlenmiş olduğunun ortaya çıkması ile Münire'nin yalnız ve olgun bir kadın olarak yaşamına devam etmesi şeklinde tertiplenir roman. Bu muhteva akışına uygun olarak 10 ayrı bölümlendirme/başlıklandırma yapılmıştır. Romanın başkarakteri olan Münire'nin yaşadığı aşk ve bu aşkın gerçekleşmemesi üzerine Münire'nin yaşadığı psikolojik durum romanda fazlasıyla anlatılmaktadır. Bir dram romanı olduğu söylenebilir. Bir kadın dilinden aşk, evlilik, yalnızlık ve kaderin cilveleri gibi konular önemli psikolojik tahliller yapılarak, klasik bir aşk romanı üslubunda verilmiştir.

Başkarakter Münire'nin kendi ağzından hayatını, maceralarını ve duygularını anlattığı bir roman olmasından dolayı tek cepheli bir bakış açısına sahiptir. Okuyucu, romanı okurken *şu anda* (Münire romanı yazarken 45 yaşında) olduğunun bilincinde olup Münire'nin yaptığı *sürekli flashback* ile Münire'yi tanır.

Hep O Şarkı Romanında Zaman ve Mekân Uyumu

Hep O Şarkı romanını incelemek için öncelikle romanın sahip olduğu zaman-mekân dengesini tanımlamak gerekir. Çünkü Yakup Kadri'nin ustalıkla yazdığı bu romanda, realist üsluba uygun olarak zaman ve mekân unsurları olgunlukla kullanılmıştır.

Kurgusal bir metin olarak roman türünde zaman ve mekân temel yapıdaki unsurlardır. Her iki unsur da hem romanın anlaşılması hem gerçekçi yapıya kavuşması hem de okuyucunun romanın evrenine girebilmesi için önem arz etmektedir. Zaman romandaki gelişen olaylara bir nevi yol verirken mekân da hem olay hem karakterlerin geliştiği ve var olduğu zemini yaratır (Korkmaz, 2007, s. 414). Zaman ve mekânın uyumlu olduğu ve belli bir tarihi zemine oturtulduğunda ise eser hakkında siyasal, toplumsal değerlendirmeler yapılabilir.

20. yy.'ın başından itibaren ortaya çıkan modern romanlar birlikte zaman ve mekân işlevli bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. Hatta neredeyse romanın temeli olmuşlardır. Böylece romandaki zaman ve mekânın işlevselliği üzerine kuramsal yaklaşımlar da oluşmaya başlamıştır. Bu anlamda konumuz itibariyle de önemli yaklaşımlarından biri ise Mikhail Bakhtin'in "kronotop" kavramıdır (Bakhtin, 2001, s. 311). Bakhtin, birbiriyle bağlantılı olarak zaman ve mekân unsurunu kronotop kavramıyla açıklar. Bakhtin'e göre, "zaman ve mekân birbirlerinden ayrılamaz" ve "daima duyguların ve değerlerin izlerini" taşır (Bakhtin, 2001, s. 316). Çünkü yazarın metni yazarken yaşadığı zaman ve mekânın algılanışı anlatıya yansır. Bunun benzeri olarak da okuyucunun metni okuduğu zaman ve mekân da metinle ilişkisini belirler. Yazar, metin ve okuyucu, böylece zaman ve mekânın algılanışına göre bütünleştirici bir işlevselliğe kavuşurlar. Bakhtin'e göre zaman ve mekânın birleştiği kesitler metnin anlam dünyasını zenginleştirir. Zaman ve mekân uyumun doğan ilişkide zaman dokunur, hissedilir hale gelirken mekân da olayı ve karakterleri temellendirir. Bu ilişkinin odağını Bakhtin kronotop kavramıyla açıklar. Kronotop, metinde anlatılan olayı ya da anlamı somutlaştır. Bu durumda bütünlüklü bir şekilde "iletilebilir bir bilgiye" dönüşür (Bakhtin, 2001, s. 324). Bakhtin'in ifadesiyle "kurgusal metnin fiili gerçeklikle ilişkili sanatsal bütünlüğü zaman ve uzamıyla tanımlanır" (Bakhtin, 2001, s. 316). Zaman ve mekân uyumundan ortaya çıkan anlam bütünlüğü okuyucuya metni doğru değerlendirme, yorumlama ve sonuç çıkarma şansı verir. Bu anlamda sanatsal üretimlerde zaman ve mekân uyumu, metnin doğru okunmasını sağladığı gibi metnin içindeki anlamların anlaşılmasında da yardımcı bir unsurdur.

Bakhtin'in kronotop kavramıyla metin içindeki sosyal, kültürel, zihinsel değişimler de ortaya çıkarılabilir. Tanzimat'tan Erken Cumhuriyet yıllarına kadar Türkiye'nin her alanındaki değişimleri edebi eserlerinde konu edinen Yakup Kadri'nin romanları da bu minvalde değerlendirilebilir. *Hep O Şarkı* romanı ise zaman ve mekânın uyumu ve kullanımını bakımından dikkate şayandır. Zaman ve mekânın oldukça

işlevsel kullanıldığı romanda, Tanzimat döneminin sosyo-kültürel hayatını ve dönemin zaman dilimlerindeki olaylarını anlamamıza yardımcı bir eser hüviyeti taşımaktadır.

Hep O Şarkı romanında mekân-zaman ve insan gerçekliği söz konusudur. Yakup Kadri sebep sonuç ilişkisini kullanarak gerçekçi bir üslup kazandırır romana. Dolayısıyla romanda mekân ve zaman işlevli bir şekilde kullanılmıştır. Bu durumda 19. yy. Osmanlı dönemi siyasal ve sosyal olaylar ile romanın geçtiği yerleri realist bir anlayışla verilmektedir. Bu nedenle Yakup Kadri'nin romanda realist bir kimliğe büründüğü söylenebilir. Olayların ve karakterlerin sunumunda mekân belirleyici olurken bir kadının dilinden tasvirler önemli şekilde öne çıkmaktadır. Münire'nin evden çıkmayan bir kız oluşu, dönemin sosyal hayatı ve kadınların pek sokağa çıkmaması nedeniyle iç tasvirlerin daha çok belirgin olduğunu vurgulamak gerekir. Ayrıca Münire'nin yaşadığı psikolojik durumlara göre mekânın anlam kazandığını da söyleyebiliriz. Dolayısıyla romanda ustalıkla zaman ve mekân uyumu işlenmiş olup bu işlev sayesinde Münire ve diğer olaylar anlamlı ve gerçekçi bir sunumla verilmektedirler. Sosyal değişimler ve insanlardaki etkileri de bu gerçekçi üslubun yansımaları olarak okuyucuda algılanır.

Hep O Şarkı romanı 45 yıllık bir ömür süresini anlatan ve 1849 ile 1894 yılları arasında geçen bir romandır. Münire, Sultan Abdülmecid'in onuncu cülûs şenliği gecesinde doğmuştur (Karaosmanoğlu, 2013, s. 15). Bu zaman 2 Temmuz 1849 tarihine denk gelmektedir. Bu belirgin tarih, romanda gelişen olayların zamanını okuyucunun zihninde belirgin kılmıştır. Sultan Abdülaziz 1861'de tahta çıktığında ise Münire 12 yaşındadır (Karaosmanoğlu, 2013, s. 15-16) Bundan 15 yıl sonra Sultan Abdülaziz Fer'iyeye Vakası (1876) sonucu öldüğünde Münire 27 yaşındadır. Romanda zaman akışı Münire'nin yaşı ilerledikçe oluşan gelişmelere göredir. Bu nedenle roman *kronolojik* bir zaman anlayışı ile ilerlemektedir.

Hep O Şarkı romanında mekân unsurları ise Osmanlı dönemindeki eski konak ve yalılardır. Üzerinde durulan ana mekânlar; Münire'nin baba evi olan Baltalimanı'ndaki yalı, evliliği dönemindeki Nafi Molla Konağı ve halası Şahende'de kaldığı dönemde Kanlıca'daki yalıdır. Mekânlar bir gerçeklik unsuru verilmek için adeta adres yerleri tarif edilir.

Romanda daha çok en çok *iç tasvirler* önem taşır. Yakup Kadri'nin, romanını çok başarılı bir şekilde bir kadının diliyle konuşturuyor olması nedeniyle tasvirler bu nedenle daha çok iç tasvirler olarak verilmiştir. Dönemin ruhuna uygun olarak Yakup Kadri, kadınların o dönem evden dışarı çıkmalarının pek az olduğundan hareketle Münire'nin dış tasvir değil de iç tasvire yoğunlaşmasına olanak vermiştir. Bu bağlamda denilebilir ki Münire, sürekli konak ve yalı arasında hayatını idame ettiği için *dışarı* onun için kapalı, *iç* ise yoğundur. Bu nedenle mekân unsurlarında iç tasvire dayalı bir düzen kurulmuştur.

Mekân olarak dönemin ruhuna uygun olarak yaz ve kış dönemlerine göre iki farklı mekân belirtilir. Münire'nin ailesi, kışın Laleli'de bir konakta, yazın ise Baltalimanı'nda bir yalıda kalmaktadırlar. Ancak romanda ana mekân Münire ve Cemil'in yaşadığı ve yan yana duran Baltalimanı'ndaki iki yalıdır. Laleli'deki konaktan ise sadece isim olarak bahsedilir ve bu konakla ilgili romanın genelinde herhangi bir tasvir verilmez. Çünkü romanda geçen Baltalimanı'ndaki iki yalı, Münire ve Cemil'in birbirlerini tanıdığı, çocukluk anılarının yer aldığı ve dolayısıyla hayatlarına büyük etkisi olan mekândır. Burada doğup büyümüşlerdir. Bu nedenle buranın yer ve tasviri tam adres olarak verilir. Okuyucuya, Cemil ile olan gönül yakınlığı, iki yalının yakınlığı ile bir bağ kurularak anlatılır.

“...Bizim yalı ile Hakkı Paşaların yalısı, Emirgân'ın biraz aşağısında, Baltalimanı'na yakın bir noktada idi. (İdi diyorum. Zira şimdi her iki yalının yerinde yeller esiyor.) Küçük koya doğru yan yana uzanan tahini boyalı bu çift bina, birbirinden, oldukça yüksek bir bahçe duvarıyla ayrılmış olmakla beraber, denizden geçenlere tek bir yalı gibi görünür ve Faik Paşalarla Hakkı Paşaların bir çatı altında hep birlikte yaşadıkları zannını verirdi. Hakikatihâl de bunun pek zıddı değildi ya. O yüksek bahçe duvarının ortasında bir aralık kapı vardı ki, babamın, taliplerime red cevabını verdiği menhus [uğursuz] güne kadar daima açık dururdu ve oradan her iki evin halkı efendi, hanım, bahçıvan, ayvaz, uşak vesaire birbirleriyle geceli gündüzlü haşır neşir olmak imkânını bulurdu.” (Karaosmanoğlu, 2013, s. 22-23)

Genel anlamda romandaki zaman ve mekân unsurları bir dönemin sosyal hayatını belirgin şekilde gösterir niteliktedir. Bu bakımdan roman, sosyo-kültürel değerlendirmeler ve Münire ile diğer kadın karakterler sayesinde dönemin kadın algısı gibi değerlendirme ve incelemeler yapmaya oldukça elverişlidir.

Hep O Şarkı Romanında Sosyo-Kültürel Hayat ve Kadın

Roman her ne kadar Münire'nin derin aşkını anlatıyor olsa da asıl anlamda üzerinde durulması gereken konu, içinde yaşanan toplum ve dönemin ruhu hakkında öne çıkan bilgilerdir. Roman, hem dönemin siyasal ve sosyal olayları hem de kadınların sosyal hayattaki yerleri bağlamında önemli fikirler vermektedir. Ataerkil bir toplumda kadınların yeri, kendi hayatları için en önemli kararlardan bihaber olmaları, yaşanan siyasal ve sosyal olaylar karşısındaki duruşları ve olayların aile içine olan etkileri oldukça gerçekçi bir bağlamda işlenmiştir. Nitekim Yakup Kadri üzerine nitelikli bir çalışma yapmış olan Niyazi Akı da bu hususu dikkat çeker:

“Hep O Şarkı’da, Kiralık Konak’ta yıkılışını gördüğümüz Tanzimat konağının bazı hususiyetleriyle yaşayan örneğini görürüz. Münire Hanım’ın hayatı ve macerası bize devrin sevgisine, örf ve âdetlerine dair fikir verir. Bize Kiralık Konak ve Nur Baba’yı yer yer hatırlatan roman 1870 yıllarından başlayarak sarsılan ve yavaş yavaş eriyerek, hususiyetlerini kaybeden bir devrin yalnız bir şahsın hissî hayatının çizilmiş tablosudur. Zaman bakımından bütün eserlerinin başında yer alması icap eder.” (Akı, 2001, s. 156).

Münire doğduğu zaman Osmanlı Devleti siyasî açıdan sıkıntılı günler geçirirken, sosyal alanda hızlı bir ziniyet dönüşümü yaşamaktadır. Abdülmecid döneminde Tanzimat Fermanı’nı ilan edilmesi (1839), Mekatib-i Umumiye, Maarif-i Umumiye nezaretlerinin açılması, Darülmaarif, Encümen-i Daniş, Mülkiye Mahreç Mektebi, Telgraf Mektebi gibi eğitim kurumlarının açılması, ilk muallim mektebinin eğitim hayatına başlaması; Avrupa’ya öğrenciler gönderilmesi ve Darülfünun’un temelini atılması Osmanlı’nın eğitim ve siyasetini Avrupalı anlamda değiştirmek için attığı adımların birer göstergesidir. Bu gelişmeler sosyal, siyasal ve kültürel hayatı derinden etkilemiştir (Mardin, 2013, s. 21-75). Fer’iye Vakası’yla hal edilinceye kadar tahtta kalan Abdülaziz, Osmanlı’nın hızlı dönüşümünde önemli bir rol oynamıştır. Kısa süren V. Murad saltanatının ardından tahta çıkan II. Abdülhamid’in ilk yirmi yılında Kanun-i Esâsi’nin ilânı (1876), ilk meclisin açılması ve I. Meşrutiyet’in başlaması (1877), 93 Harbi (1877-1878) ve İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin kurulmasıdır (1889). *Hep O Şarkı’da* yukarıda sayılan olaylardan sadece Feri’ye Vakası ve 93 Harbi anılır fakat kahramanların yaşayışında görülen hususiyetler dönemin sosyal yaşantısında yavaş yavaş hissedilmeye başlanan değişimi ortaya koymaktadır:

“Romanın geçtiği Tanzimat döneminde, ülkeye Batı etkisi yavaş yavaş girmektedir. Bu etkinin ağırlığı henüz başlarda olduğu için çok hissedilmese de Boğaz’daki eski saz ve söz eğlencelerinin merkezi olan Emirgan’dan, Vaniköy taraflarına kayması ve yeni devirle beraber gelenekçi bürokratların yavaş yavaş ortadan kaybolması ve bunların yerine ortaya çıkmaya başlayan Batı hayranı bürokrat kesimle hissedilir.” (Akçay, 2012, s. 297)

Osmanlı kültürü ile büyümüş ve bürokraside önemli mevkilerde olan yüksek rütbeli ailelerdeki kadın-erkek meseleleri Yakup Kadri’nin *Kiralık Konak* romanına benzer bir şekilde konak hayatı ve toplumsal değişimler romanın önemli konuları arasındadır. *Hep O Şarkı’da* da *Kiralık Konak’ta* olduğu gibi konakta bir çöküş yaşanır. Ancak *Hep O Şarkı’da* konağın çöküşü siyasi sebeplere bağlıdır. Dönemin siyasi olayları hem Münire hem de ailesinin çöküşüne yol açar.

Yakup Kadri romanında asıl olarak başkarakter Münire üzerinden dönemin kadın yaşamına, kadın algısına temas eder. Yakup Kadri zaten yaşam süreci dolayısıyla, Tanzimat, Meşrutiyet, Millî Mücadele, Cumhuriyet yıllarında ve daha sonraki dönemde Türk toplumunun yaşadığı değişiklikleri iyi bilir. Eserlerinde de kadın olsun, erkek olsun, Türk insanının değişimlerini, yaşadıkları döneme uyum sağlama çabalarını, ümitlerini, hayal kırıklarını, aşklarını, millet için mücadele edişlerini ya da millete sırt dönüşlerini, değer yargılarını işler. Yaşadıkları dönemlere göre tiplerinin en karakteristik özelliklerini yansıtmaya çalışmıştır. Romanlarında kadınlar az olmalarına rağmen ön plâdadırlar. Bu özelliği Niyazi Akı şöyle ifade eder:

“Sayıları az olmasına rağmen kadınlar ön plânda yer alırlar. Kiralık Konak’ta Seniha, Nur Baba’da Nigar, Sodom ve Gomore’de Leylâ, Ankara’da Selma, Hep O Şarkı’da Münire, birinci sıradadırlar, Hüküm Gecesi ile Bir Sürgün’de ise Samiye ve Arlette ikinci plâna itilmiştir. Yaban ve Panorama’lara gelince bunlarda sivrilmiş kadın tipi bile yok denilebilir.” (Akı, 2001, s. 18)

Ayrıca Niyazi Akı yazarın yüz yetmiş aşan tiplerinin dörtte birinin kadın olduğunu da belirtir (Akı, 2001, s. 194).

Yakup Kadri'nin yarattığı en önemli kadın karakterlerinden olan *Hep O Şarkı* romanındaki Münire, okumuş-yazmış, modern ve entelektüel düzeyde biridir. Türk ve yabancı yazarları bilir, musikî ve tiyatroya merak duyar, belli bir kültür seviyesinin üzerine çıkar.

“Ben ki, bütün ömrü roman okumakla geçmiş bir kadınum. Bende bu roman okuma merakı pek genç yaşımdan beri başlamıştır. Telif, tercüme, kısa ve uzun nice hikâyeleri âdeta ezberime alırcasına sömürüp hatmetmişimdir. İlk zamanlar kimlerin eserleriydi bunlar, iyi hatırlamıyorum ama, olgunluk çağına geldikten sonra bana en çok zevk verenlerin Ahmet Mithat Efendi'ninkiler olduğunu biliyorum. Bunlar arasına, biraz daha sonra okuduğumuz binlerce sayfalık cinai sergüzeşterleri de katmam lazım gelir. “Ekmekçi Kadın”la “Mecnuneler Tabibi” beni, çok defa sabahlara kadar uykusuz bırakan, yahut da bütün vakaları ve şahıslarıyla rüyalarımın giren bu çeşit romanların belli başlılarındandı.

Daha sonraları, gerçi, bu gibi eserlerden artık zevk almamağa başladım ve kendimi tamamıyla hissî romanlara verdim. Hikâye şeklinde olsun, tiyatro şeklinde olsun bu tarz kitaplardan da okumadığım kalmadı. “İhlamurlar Altında” kadar “İçli Kız”ı da hâlâ gözyaşlarımla ıslatıp dururum.” (Karaosmanoğlu, 2013, s. 11 -12)

Ancak Münire'nin çevresindeki insanlar/hayatlar onun zihni kadar gelişmiş bir seviyede değildir. Bu durum onun en büyük dramıdır. Onun dramları ve hayat karşısındaki mağlubiyetlerinin anlatıldığı romanda dönemin sosyal koşullarının derecesi de ortaya çıkmaktadır. Öncelikle dönemin sosyal hayatında kadın muhafazakâr ve sözü pek edilmeyen bir yapıda olduğunu hemen görmekteyiz:

“Bu faslın başında ne demiştim? Babam, ölümden daha zorlu çıktı, demiştim. Sakın, bu sözümün babama karşı bir kötülme veya bir kinlenme manası çıkarmayın. Ben, o vakit herhangi bir isyan hissine kapılmış değilim. Bu günün genç kızları bu derece yumuşak başlılığa bir mana veremezler. Bunu, belki bir nevi miskinliğe, bir nevi mizaç uyusukluğuna hamlederler. Bilmezler ki, otuz yıl evvel evlatların alın yazısını babalar, analar çizirdi ve buna karşı gelmek kadere meydan okumak gibi imkansız bir şeydi” (Karaosmanoğlu, 2013, s. 40)

Görüldüğü üzere etkin bir ataerkilliğin olduğu hemen anlaşılmaktadır. Zaten bilinen bu bilginin roman vesilesiyle kadın dilinden yansımalarını görebilmekteyiz. Yakup kadri Tanzimat dönemindeki Türk toplumun aile yaşantısını, bireylerin rollerini böylece göstermektedir. Zengin ve bürokrasiden gelen, konak hayatı yaşayan, okumuş yazmış kesimlerde de muhafazakâr bir tavrın olduğunu, kadının sosyal yaşamda pek sözünün geçmediği Münire'nin şahsında sergilenmektedir. Şerif Aktaş'a göre roman dönemin yaşam tarzını yansıtmaktadır:

“Romadaki şahıs kadrosunu meydana getiren fertlerden Münire ve Cemil dışındakiler, bu aşk hikâyesinin açıklayıcısı olmakla beraber o devrin yaşayış tarzını da dikkatlere sunmada önemli rol oynarlar. Ayrıca romadaki Nafi Molla Konağı çevresinde de, devrin kadınlarının nasıl yaşadıkları anlatılmak istenir. Böylece Yakup Kadri, romanında ele aldığı, zihniyet farklılığının sebep olduğu çatışmanın, Tanzimat'la birlikte aile ve toplum hayatımızda ortaya çıktığını ifade eder.” (Aktaş, 2004, s. 171)

Münire, geceleri musiki nağmeleriyle renklenmiş yalılarında evlenip Nafi Molla Konağı'na gittiğinde Osmanlı'nın çözülüşünü örnekleyen bir atmosferin içine düşer. Bu konakta hayatı, onda tiksinti ve nefret duyguları oluşturan kocası Rüknettin Bey ve kayınvalidesi arasında geçmektedir. Rüknettin Bey zaten istenmeden evlenilen bir koca olmanın ötesinde, insan olarak da Münire için tahammül edilemez biridir. Babasının şeyhülislamlığa yükselmesiyle beraber kendisi de kazasker derecesine terfi eden Rüknettin Bey'in medrese eğitimi aldığı anlaşılmaktadır. Münire'yi anlamaktan çok uzaktır. Öyle ki Münire'nin ona en çok sinirlendiği anlar, romanlarını değil anlamak okumayı bile beceremediği anlardır. Rüknettin Bey edebiyata ve batıya o kadar uzaktır ki Münire'nin romanlarını eline aldığı anda ancak kendini küçük düşürür:

“Dizimden kitabı alıp yüksek sesle okumağa başladılar. Okuma, ama, ne okuma Yarabbi! O güzelim sözlerden, o canım ibarelerden bir mâna çıkarmak şöyle dursun, bunlar Arapça mıdır, Farisice midir,

Türkçe midir; hattâ çocukluğumuzda, oyun olsun diye uydurup söylediğimiz kuş dili midir? Hiç anlaşılmazdı.” (Karaosmanoğlu, 2013, s. 57)

“Bu roman okumağa özentilerinde Küçük Molla Bey’in daha gülünç şeyler yaptığını hatırlarım. Meselâ her cümlemin sonundaki noktaları, her mükâleme başındaki iki noktayı ve bazı sualli konuşmaların sorgu işaretlerini metinde belli başlı birer kelime imiş gibi yüksek sesle belirtirdi: Nokta, iki nokta, noktalı çengel; derdi.” (Karaosmanoğlu, 2013, s. 58)

Şeyhülislam olan babasının ve Rüknettın Bey’in sahip olduğu mevkileri düşünülünce Osmanlı’daki en üst eğitim kurumu olan medreselerin içine düştüğü durumu da görmek mümkündür. Medrese tahsilini tamamlayıp devletin üst kademelerine yükselen bir kişi, Arapça ve Farsça’yı karıştıracak, bir eserin müellifiyle tercümanını ayırt edemeyecek durumdadır. Bu durum dönemin eğitim ve kültür ruhuna ciddi bir eleştiri de içermektedir.

Romanda yer alan kadın karakterlerin sosyal yaşamlarıyla ilgili bir başka nokta da evlenme yöntemleriyle ilgilidir. *Hep O Şarkı*’daki görücü evlilikleri o dönem yaygın olan bir gelenektir. Münire’nin babası onun rızasını gözetmeden, ona sormadan, hatta onu tanımadan onu onunla oldukça uyumsuz biriyle evlendirir. Sırf bürokraside olan ve zengin olarak bilinen Şeyhülislam’ın oğluyla evlendirir. Münire babasının onu hiç dinlemeyeceğini bildiği için suskun kalmak zorunda kalır.

“Her birine yerden temennah edip uslu uslu iskemlenin üstüne otururdum. Hatırım sorulunca terbiyeli terbiyeli ‘Allah ömürler versin efendim!’derdim. Kahve çıkarıldığı sırada kalkıp tepsiyi kendi elimle dolaştırırdım. Ve işin en ağırı dişlerimi görmek kasdiyle, sözde tuhaf bir laf söyliyerek, beni güldürmek isteyişlerinde zoraki bir tebessümle gülümsemeyi veya çehremın yandan görünüşü hakkında bir fikir edinmek için kullandıkları bazı hileler üzerine, başımı sağa sola çevirmeyi bir nezaket borcu bilirdim.” (Karaosmanoğlu, 2013, s. 44)

Evlilikler kadar boşanmalar da kadınsız ve kadının rolü olmadan gerçekleşmektedir. Dönemin toplumsal hayatında ve hukukta yer edinmiş olan dinî kaidelere göre boşanma erkeğin sözüne bağlı olarak yaşanır. Münire’nin aldatılması üzerine yaşanan boşanma da erkeğin sözüne göre uygulanabilmiştir.

“Hatta pek iyi hatırlarım, sabık Şeyhislam Nafi Molla benim boş kağıdımı vermek için kendisiyle, o zamana dek hiçbir erkek ziyaretçinin ayak basmadığı, bu odaların birinde buluşup görüşmüştü. Boş kağıdını alır almaz hemen halama koşmuştum.” (Karaosmanoğlu, 2013, s. 139)

Her ne kadar Münire okumak ve yazmak anlamında entelektüel bir yapıda olsa da okuduğu eserlerin sahiplerinden; yaşadığı, yönetildiği ve hayatını idame ettiği her yerde erkeklerin hâkimiyeti altındadır. Dönemin toplumsal izleri en çok bu noktada Münire üzerinde belirlemektedir. Ataerkil toplumda Münire yetkin bir düşünce zihnine sahip olsa da onu kullanacak akla ve yönetime sahip değildir. Böyle olunca hayatını başkaları belirlemede ve buna kendi kadın ruhunun romantikliğini de ekleyerek isyan etmeden buna rıza göstermektedir. Jale Parla ve Sibel Irzık’ın birlikte hazırladıkları *Kadınlar Dile Düşünce* kitabının ön sözünde, ataerkil toplumda kadının doğal var oluş biçimi suskunluk olarak tanımlandığı belirtilir:

“‘Dile düşmek’ deyiminin taşıdığı kirlenme, rezil olma, ahlakî düşkünlik çağrışımlarının kadınların hayatında özel bir yeri vardır, çünkü ataerkil ideolojiler kadınların varoluşunu mahremiyet, sessizlik, doğallık, gizem gibi kavramlarla tanımlayarak dil ötesi, daha doğrusu dil öncesi bir alana hapseder, kamusalın karşıtı olarak kurgular. Bu kurgu, kadınların sesleri, kimlikleri, bedenleri üzerinde uygulanan denetimin en önemli dayanaklarından biridir, çünkü kadınların kamusal alanda kendi varlıklarını görünür, duyulur kıldıkları her durumda, kendi doğalarına aykırı bir şey yapmakta oldukları, uygunsuz bir biçimde dikkat çekerek kendileri hakkındaki sözleri kışkırttikları, örtülü tutularak saflığının korunması gereken bir varlığı açıp sergiledikleri için çirkinleşip rezil oldukları anlamına gelir.” (Irzık ve Parla, 2017, s. 7).

Münire, boşandıktan sonra en çok “dile düşme” korkusuyla karşı karşıya kalmaktadır. Bu da ataerkil toplum yapısının dönemin kadın zihnine yerleşen patolojik sonuçlarından biri olarak karşımızda durmaktadır.

Münire, Nafi Molla Konağı’ndan ayrıldıktan sonra yaz tatilini geçirmek üzere halası Şahende Hanım’ın yanına gider. Şahende Hanım, genç yaşta eşini kaybetmiş olmasına rağmen neşeli ve zarif

tavırlarıyla İstanbul'un en gözde şahsiyetlerinden biridir. Kızını kaybedip içine kapanana kadar hayat sevincini hiç kaybetmemiş, yarattığı modalarla hep göz önünde olmuş hatta devrine göre fazla girişken ve eğlence hayatına düşkün olması kendi ağabeyi tarafından uzaklaştırılmasına sebep olmasına rağmen yaşam tarzını hiç değiştirmemiştir. Münire'yle aralarında hem bir kader ortaklığı hem de fiziksel benzerlikler bulunmaktadır. Münire'nin roman içerisindeki en büyük destekçisidir ve anlatıcı konumundaki Münire tarafından hep olumlu yönleriyle betimlenmiştir (Karaosmanoğlu, 2013, s. 36).

Şahende Hanım bağlamında değerlendirilecek bir konu da onun Bektaşî geleneğidir. Romanda dönemin sosyo-kültürel hayatında Bektaşîliğin devam ettiği öğrenilmektedir. Özellikle okumuş zengin kesimlerden kadınlar gibi Şahende Hanım da Bektaşî tekkesine gider. Ancak tekke olumsuz olarak anlatılır. Genellikle tekke Münire'de olumlu bir etki yaratmasına rağmen yazar tarafından Bektaşî tekkelerindeki çözülmeyi gözler önüne sermek teziyle yola çıktığı için tekke içerisinde yaşanan ahlaksızlıkları açıkça dile getirmiştir. *Hep O Şarkı*'nın *Nur Baba* romanından daha sonra yazıldığını hatırladığımızda yazarın adeta *Nur Baba* romanında ortaya koyduğu olumsuzlukların başlangıcını anlayabilmemiz için bilinçli bir çaba gösterdiğini söyleyebiliriz (Bkz.: Karaosmanoğlu, 2016, s. 13-18). Bu sayede Bektaşîliğin 19. yy. Osmanlı hayatında yer edindiği ve zengin kesimlerce tasvip edildiği belirtilebilir. Ancak yukarıda Rüknettin Bey nazarında verilen medrese sisteminin çöktüğü izlenimi Şahende Hanım nazarında tasavvufi geleneğin de çözüldüğünü gösterir. Medreselerin çağın gerisine düşmesinin yarattığı sıkıntının yanında, Osmanlı eğitim sistemi içerisinde geç yüzyıllara kadar yaygın eğitim kurumu özelliği gösteren tekkelerin de yozlaşması dikkati çeken dönemsel özelliklerden biridir.

Yakup Kadri'nin güzel ve iyimser olarak anlattığı Münire, hep mutsuz ve hayalkırıklığı içinde yaşamaktadır. Bunun temel nedeni ise yaşadığı dönemle ilgilidir. Münire okudukları nedeniyle arayışlar, çatışmalar yaşamaktadır. Beklentileri, hayalleri vardır. İmparatorluğun çözülüş, yıkılış ve Cumhuriyetin doğuş dönemlerinde yaşayan Yakup Kadri, Münire'ye yaşadığı döneme, dönemin sosyal, siyasal durumuna göre rol biçmiştir. Böylece Münire'de hayalkırıklığı ve mutsuz bir ömrün biçilmesi yaşanan sosyal ortamda, dönemde yatmaktadır. Denilebilir ki Münire şahsında bir toplumun geçirdiği dönüşümler verilmektedir.

Hep O Şarkı kadın gözüyle yaşanan olaylar anlatılırken tarihsel bazı hadiselerin sosyal yaşama etkileri de gösterilmektedir. Romanda geriye dönüş/flashback yapılarak gelindiği için 1849 ile 1894 yılları arasında meydana gelen önemli olaylardan bahsedilir. Özellikle Sultan Abdülaziz'in ölümü olan Fer'îye Vakası (1876) dile getirilen bir olaydır. Bu tarihte Sultan Abdülaziz bileklerini keserek intihar etmiştir. Bundan biraz sonra da Münire'nin babası ölmüştür. Münire, Fer'îye Vakası'nı ve devamındaki babasının ölümünü facia olarak nitelendirir (Karaosmanoğlu, 2013, s. 16). Vaka her ne kadar toplumsal ve siyasal etkileriyle anlatılmamış olsa da bir kadının olayı babasının ölümü ile ilişkilendirmesi ve iktidar konusunun baba figürüyle verilmesi önemlidir. Söz edilen vakanın aslında bir toplumun babasızlığıyla ilgilidir. Bu bakımdan baba kavramının sosyal hayattaki etkileriyle yansımalarını okuduğumuzda bunun siyasal okumaya da müsait olduğunu söyleyebiliriz.

Münire'nin tarihi anlamda aktardığı bir diğer önemli zaman Moskof Muharebesi (1877-1878)'dir. Savaş ekonomik, sosyal ve kültürel etkileriyle anlatılmaktadır.

"Memleketin altı üstüne geldi. Herkes kendi başının derdine düştü. Hiç görmediğim, bilmediğim bir sürü geçim sıkıntıları baş gösterdi" (Karaosmanoğlu, 2013, s. 140).

"Düşman karlı bir Mart günü, Ayastefanos önlerine kadar gelip dayanmıştı. Biz, konakta yalnız Moskof korkusundan değil, soğuktan da tir tir titriyorduk" (Karaosmanoğlu, 2013, s. 141)

Moskof Muharebesi sonucu İstanbul ve memleketin çehresi değişmiş ve bu yeni durum herkeste, her yerde görülmektedir. Adeta bir sosyolojik tespit yapılarak verilen bu yeni durum mekânın insan ve çevre üzerindeki etkisine örnek verilmek istenmiş denebilir. Ayrıca mekânlara iç tasvirde yaklaşan Münire, insan değişimlerini de yine aynı kapalı mekân unsurları dâhilinde gördüğü insanlar üzerinden görür. Bu durum Yakup Kadri'nin hem realizm hem romancılıkta ustalaşmasının da bir diğer göstergesidir:

"...Moskof Muharebesi oldu. Memleketin altı üstüne geldi. Herkes kendi başının derdine düştü. Hiç görmediğim, bilmediğim bir sürü geçim sıkıntıları baş gösterdi. Babam, bazı adamlarına yol vermek

zorunda kaldı. Konağın kendisine zaten lüzumu kalmayan selamlık dairesini kapattı. ... Baltalimanı'ndaki yalı ise hemen büsbütün boşaltıldı. Eşyalarının bir kısmı mezada çıkarıldı, bir kısmı konağa nakledildi. Kayıkları, kayıkhaneye çekti ve kayıkçıların hepsine izin verdi. Yalnız emektar bir Boşnak bahçıvanımız ailesiyle birlikte alt kat odalardan birinde bekçi gibi bırakıldı.” (Karaosmanoğlu, 2013, s. 140)

“Zaten, az zaman içinde İstanbul öylesine değişmiş, öyle bambaşka bir şehir olmuştu ki, annemle ben eski halimizde kalsaydık bile buna ayak uydurmağa imkân bulamayacaktık. Her şeyi, herkesi yadırgayacaktık sanırım. Giyim kuşamlar bizim alıştığımız gibi giyim kuşamlar değil, sözler sohbetler bizim bildiğimiz sözler sohbetler değildi. Beyleri, paşaları redingot denilen çifte düğmeli, arkadan cepli setreleriyle kapımızdaki ağalardan, uşaklardan ayırt etmek mümkün olmuyor; belli başlı hanımefendilerin kıyafeti ise gitgide Nafi Molla Konağı'nda gördüğüm kadınların kıyafetine benziyordu.” (Karaosmanoğlu, 2013, s. 142).

Romanda ele alınan bir diğer tarihsel konu da İstanbul'daki yangınlardır. Yangınlar eski İstanbul'da her zaman önemli bir sorun olmuştur. (Sema, 2000, s. 75) Romanda Münire ile Cemil'in ailelerinin Baltalimanı'ndaki yalıları da bir yangınla kül olur:

“Fazlıpaşa bekçisi sopasını vurup ‘Yangın var!’ diye bağırır bağırmaz ve daha yangının nerede olduğunu söylemeden evvel ben, okumakta olduğum bir romandan başımı kaldırıp telaşla yerimden fırlayarak: Bizim yalı yanıyor! demiştim. Evet; Boşnak bahçıvanın veya karısının devirdiği mangalın bir avuç ateşi, Baltalimanı'nın o güzelim, o kocaman çift yalılarını yarım saat içinde hak ile yeksan etmişti” (Karaosmanoğlu, 2013, s. 144).

Genel anlamda tarihsel olaylar sadece Münire üzerinden anlatıldığı için hadiseler ismen verilmektedir. Bahsedilen Fer'ie Vakası, Moskof Muharebesi ve İstanbul yangınları Tanzimat dönemine damga vurmuş hadiselerdir. Etkileri sadece bir kişi üzerinden verilerek sosyal hayattaki en iç kısımların tepkileri gösterilmiştir. Ancak odakta bir kadının olması nedeniyle olaylar onun önem derecesine göre farklılık göstermiştir. Aşk ve evlilik hayatının onu etkilediği kadar sosyal etkiler pek etkili olmamış durumuna rağmen bu durum da kadının sosyal hayattaki yerini ve koşullarını görmemiz için yeterli örneklerdir.

Değerlendirme ve Sonuç

Yakup Kadri'nin *Hep O Şarkı* romanı, Tanzimat dönemindeki sosyal hayatı, sosyal hayat içindeki ahlak, dinî kaide ve tarihsel hadiseleri anlatmaktadır. Romanda zengin bir ailenin kızı olan Münire'nin hayatı ve yaşadığı olaylar karşısında dönemin kadın anlayışını yansıtmaları bakımından önem arz etmektedir. Roman, Tanzimat döneminin toplumsal alandaki aksayan yönlerini, yaşanan tarihsel olayların etkilerini ve ataerkil yapının kadın üzerindeki tahakkümünü işlemektedir. Ayrıca batılılaşma ve modernleşmenin bireyselleşme alanında gelişme kaydettiği izlenimini doğursa da toplumsal nitelikte henüz olgun sürecin oturmadığı bir kez daha gözler önüne serilmektedir. Kadınların sosyal statüde evde kalmakla yüz yüze kaldığı, söz hakları pek olmadığı, okumuş-yazmış kişiler olsa da baba figürünün yetkinliği altında kaldıkları romanda vurgulanmaktadır. Sosyo-kültürel hayatta kamusal alana pek çıkmadıkları, erkeklerle ilişkilerinde erkeklerin belirleyici olduklarını da eklemek gerekir. Ayrıca ev hayatına mahkûm oldukları gözlemlendiği için romandaki mekân algısının genelde iç mekânlar oldukları ve konak yaşamının verildiği söylenebilir.

Hep O Şarkı romanında mekân unsurları insan üzerindeki etkisi üzerinden sıkça durularak anlatılır. Romanda zaman ve mekân hem kurgunun hem de metnin anlaşılmasının temeli durumundadır. Bakhtin'in kronotop kavramını uyguladığımız roman metni mekân ve zaman anlayışı ile uyumlu olup realist bir üsluba sahiptir. Kronolojik bir zaman anlayışının görüldüğü romanda mekânlar kapalı ve iç tasvirleriyle öne çıkmaktadır. Bu nedenle roman incelemesi sonucunda Yakup Kadri'nin bilinçli olarak bir dönemin ruhunu kadın kahraman ve kapalı mekânda verdiğini; böylece dönemin sosyo-kültürel anlayışının “kapalılık” yapısını vurgulamak istediği anlaşılmaktadır.

Kaynakça

- Akçay, A. (2012), Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Romanlarında Kişiler ve Karakterizasyon, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Manisa.
- Akı, N. (2001), Yakup Kadri Karaosmanoğlu, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Aktaş, Ş. (2004), Büyük Türk Klasikleri, c.12, s. 171.
- Alpaslan, A. (2007), Yakup Kadri Karaosmanoğlu ve Romanlarında Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçiş, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir
- Bakhtin, M. (2001), Karnavaldan Romana, Çev. Cem Soydemir, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Durmuş R. (2008), Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Roman ve Hikâyelerinde Kadın ve Kadın Eğitimi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Programı, İzmir.
- İrzık, Sibel-Parla, Jale (2017), Kadınlar Dile Düşünce - Edebiyat ve Toplumsal Cinsiyet, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (2013), Hep O Şarkı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (2016), Nur Baba, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Korkmaz, R. (2007), "Romanda Mekânın Poetiği", Edebiyat ve Dil Yazıları, Ankara, s. 414.
- Mardin, Ş. (2014), Türk Modernleşmesi, İstanbul: İletişim Yayınları
- Moran, B. (2015), Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Naci, F. (2019), Yüz Yılın 100 Türk Romanı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Sema, S.(2002), Eski İstanbul Hatıraları, Kitabevi, İstanbul.